

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa,

Adam Bodnar

XI.7036.22.2019.AKB

**Pan
Dariusz Piontkowski
Minister Edukacji Narodowej**

al. J. Ch. Szucha 25
00-918 WARSZAWA

Chciałbym zwrócić uwagę Pana Ministra na problem prawnego ograniczenia możliwości swobodnego wyboru szkoły ponadpodstawowej przez osoby objęte kształceniem specjalnym. Wskazana kwestia pozostaje w bezpośrednim związku ze skargą ojca niesłyszącego ucznia, która wpłynęła do mojego Biura w maju br. Rodzic zdecydował się posłać swojego syna do szkoły (technikum) w ośrodku szkolno-wychowawczym dla osób niesłyszących położonym poza powiatem jego miejsca zamieszkania, w związku z czym zwrócił się do właściwego starosty o skierowanie syna do kształcenia specjalnego do tej właśnie placówki – bez stosownego skierowania jego dziecko nie mogło uczestniczyć w procedurze rekrutacji do tej szkoły. Starosta odmówił wydania skierowania do wybranej przez rodzica placówki powołując się na treść art. 127 ust. 13, 14 i 15 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz.U. z 2018 r., poz. 996, z późn. zm.; dalej jako: „u.p.o.”) oraz wskazując, że powiat miejsca zamieszkania ucznia prowadzi ośrodek szkolno-wychowawczy o takim samym profilu, jak ten wybrany przez rodzica w innym mieście, w związku z czym wydanie takiego skierowania w obecnym stanie prawnym nie jest możliwe.

Jak wynika z art. 127 ust. 13 u.p.o. starosta właściwy ze względu na miejsce zamieszkania dziecka posiadające orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, na wniosek rodziców, zapewnia mu odpowiednią formę kształcenia, uwzględniając rodzaj niepełnosprawności. Zgodnie zaś z ust. 15 tego artykułu, jeżeli powiat właściwy ze względu na miejsce zamieszkania dziecka nie prowadzi szkoły specjalnej lub ośrodka, o którym

mowa w art. 2 pkt 7 u.p.o., odpowiednich ze względu na rodzaj niepełnosprawności, starosta tego powiatu kieruje dziecko do najbliższego powiatu prowadzącego taką szkołę lub ośrodek, który dysponuje wolnymi miejscami.

Mając na uwadze treść wskazanych przepisów należy stwierdzić, że uczniowie korzystający z kształcenia specjalnego są objęci rejonizacją – ustawodawca narzuca bowiem tym uczniom konieczność uczęszczania do szkoły położonej możliwie najbliżej ich miejsca zamieszkania. Oznacza to, że placówki położone dalej od miejsca zamieszkania ucznia ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi są *de facto* niedostępne dla tej grupy uczniów – jest to brak dostępności na poziomie prawnym i bariera systemowa. Jednocześnie trzeba zauważyć, że w przypadku uczniów nieobjętych tego rodzaju kształceniem w przypadku rekrutacji do szkół ponadpodstawowych rejonizacja nie obowiązuje – ci uczniowie mogą bez uzyskiwania zgody jakiegokolwiek organu starać się o przyjęcie do dowolnie wybranej szkoły na terenie całego kraju i do takiej szkoły zostać przyjęci, a w ich przypadku decydujące w tej kwestii są osiągnięte przez nich wyniki w trakcie nauki w szkole podstawowej.

W mojej ocenie tego rodzaju zróżnicowanie sytuacji tych grup uczniów nie wydaje się być uzasadnione. Uczniowie objęci kształceniem specjalnym to przede wszystkim dzieci i młodzież z różnego rodzaju niepełnosprawnościami. W przypadku tych uczniów możliwość wyboru ścieżki kształcenia, a następnie wykonywanego zawodu jest często ograniczona, a zarazem zdeterminowana stopniem i rodzajem tej niepełnosprawności. Jednocześnie można zaobserwować pewną specjalizację placówek w odniesieniu do danego kierunku kształcenia w powiązaniu z konkretnym rodzajem niepełnosprawności, co przydaje im pewnego rodzaju renomę, którą kierują się absolwenci przy wyborze szkoły. Ponadto uczniowie z niepełnosprawnościami niejednokrotnie wolą uczęszczać do placówek, które są im znane i do których mają zaufanie – do szkół, do których uczęszczali ich rodzice, czy inne osoby bliskie. Często nie są to ośrodki położone w pobliżu ich miejsca zamieszkania.

Prawo do nauki gwarantuje każdemu, komu pozwalają na to kwalifikacje i talenty, możliwość pobierania nauki w szkołach wszelkich szczebli. Art. 70 Konstytucji RP wskazuje podstawowe gwarancje tego prawa, w tym zasadę powszechnego i równego dostępu do wykształcenia (art. 70 ust. 4 zd. 1 Konstytucji RP). Równość dostępu do wykształcenia należy postrzegać na tle ogólnej zasady równości obywateli wobec prawa, wyrażonej w art. 32 Konstytucji RP. W mojej ocenie ograniczenie wynikające z art. 127 ust. 13 i 15 u.p.o. należy rozpatrywać w kategorii postanowień o skutku dyskryminacyjnym, a tym samym jako naruszenie zasady równego dostępu do wykształcenia (art. 70 ust. 4 Konstytucji RP).

Ponadto należy zwrócić uwagę, że w dniu 6 września 2012 r. Polska ratyfikowała Konwencję o prawach osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2012 r., poz. 1169), przyjętą przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w dniu 13 grudnia 2006 r. Celem Konwencji jest ochrona i zapewnienie pełnego i równego korzystania z praw człowieka i podstawowych wolności przez osoby z niepełnosprawnościami na równi ze wszystkimi innymi obywatelami. Polska zobowiązana jest do wprowadzenia w życie zawartych w Konwencji standardów postępowania w celu zapewnienia osobom z niepełnosprawnościami realizacji ich praw. Wskazana Konwencja w swoim art. 24 gwarantuje osobom z niepełnosprawnościami prawo do nauki bez dyskryminacji i na zasadach równych szans. Równość dostępu do wykształcenia oznacza, że każdy powinien mieć jednakową możliwość podjęcia nauki w szkole każdego szczebla.. Art. 24 ust. 3 tej Konwencji stanowi natomiast, że państwa-strony zobowiązane są umożliwić osobom niepełnosprawnym zdobycie umiejętności życiowych i społecznych, aby ułatwić im pełny i równy udział w edukacji i w życiu społeczności i w tym celu będą podejmować odpowiednie środki, m.in. zapewnią, że edukacja osób, w szczególności dzieci, które są niewidome, głuche lub głuchoniewidome będzie prowadzona w najodpowiedniejszych językach i przy pomocy sposobów i środków komunikacji najodpowiedniejszych dla jednostki, a także w środowisku, które maksymalizuje rozwój edukacyjny i społeczny.

Biorąc pod uwagę wskazane regulacje należy stwierdzić, że ograniczanie osobom z niepełnosprawnościami możliwości wyboru szkoły ponadpodstawowej poprzez prawne narzucanie im korzystania z placówek położonych blisko ich miejsca zamieszkania stoi w sprzeczności ze wskazanymi wyżej zobowiązaniami Polski, które przyjęła na siebie ratyfikując Konwencję o prawach osób niepełnosprawnych i może stanowić dyskryminację tej grupy uczniów w dostępie do wykształcenia na zasadach równych szans.

W związku z powyższym, na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2018 r., poz. 2179, z późn. zm.), zwracam się do Pana Ministra z uprzejmą prośbą o podjęcie niezbędnych działań legislacyjnych w celu zniesienia ograniczenia co do wyboru szkoły przez osoby o specjalnych potrzebach edukacyjnych. W mojej ocenie jest to krok niezbędny w kierunku realnego wyrównywania szans edukacyjnych tej grupy uczniów. Będę wdzięczny za poinformowanie mnie o podjętych w tej sprawie decyzjach.